

TRAGÉDIE

V NÍZKÝCH TATRÁCH

TEXT: MAREK BISKUPIČ, JOZEF RICHNAVSKÝ, LACO MILAN, ĽUBO KLOCOK, STŘEDISKO LAVINOVÉ PREVENCE

PRVNÍ ZAZNAMENANÉ LAVINOVÉ NEHODY SE OBVYKLE ODEHRÁLY V HORSKÝCH OSADÁCH, KDE OBVYKLE ZASÁHLY JEJICH OBYVATELE NEBO LESNÍ PRACOVNÍKY. S ROSTOUCÍ OBLIBOU HORSKÝCH SPORTŮ SE LAVINOVÁ NEŠTĚSTÍ POSTUPNĚ PŘESUNULA MEZI LYŽAŘE, SKIALPINISTY, A HOROLEZCE. ZE ZAČÁTKU JEŠTĚ NEEEXISTOVALY LAVINOVÉ VYHLEDÁVAČE, SONDY ANI SKLÁDACÍ LOPATY. KAMARÁDSKÁ POMOC BYLA OBVYKLE JEN OTÁZKOU NÁHODY.

Píše se 14. březen roku 1972. Počasí jako z pohádky přilákalo na hřeben Nízkých Tater spoustu lyžařů, turistů a skialpinistů. Na památku svých kamarádů, kteří zahynuli rok předtím v lavině na Holičné, dělali košičtí horolezci přechod hřebenu Nízkých Tater. Na Chopoku se k nim chtěla přidat čtyřčlenná skupina studentů a horolezců ze Žiliny – Igor, Peter, Sväto a Miro. Na lanovky čekaly zástupy

lidí, a čtyři kamarádi zmeškali hlavní skupinu. Na Chopok se dostávají až kolem poledne, na hřeben se vydávají sami. Počasí bylo pěkné, sněhové podmínky přímo ideální. Jejich cílem byla horská osada Magurka ležící na severní straně pod vrcholem Ďurkové. Během přechodu je zdržovaly problémy s Mirovým běžkařským vázáním. Kluci věděli, že pokud nechtějí do Magurky dojet potmě, musejí přidat. Proto

změnili původně plánovanou trasu sestupu. Rozhodli se zkrátit si cestu do Magurky sjezdem ze sedla Ďurkové. Z hlavního hřebene odbočili směrem do strmého kotle.

Osudové rozhodnutí

V kotli bylo nafoukané obrovské množství sněhu. Překonali sněhovou převěž a traverzem sjížděli svahem dolů do kotle. Sväto šel první,

měl náskok asi 30 m. Byl to právě on, kdo si jako první všiml, že něco není v pořádku. Ve zlomku vteřiny se celý svah dal do pohybu. Ještě se mu podařilo dostat se na okraj valícího se sněhového valu. Rychle se zorientoval a zbavil se nepotřebné zátěže. Ale ani to mu nepomohlo. Lavina ho i tak vzala s sebou. Sváto se ze všech sil snažil zůstat na povrchu. Jeho snaha ale byla marná. Lavina láme dospělé smrky jako zápalky a po stranách nechává mantinely sněhu místy vysoké až 20 metrů. Světlo střídá tmu. Bezmocný Sváto

celé laviniště až k jeho čelu, které se zastavilo kousek od lyžařského vleku.

Lidé lyžující na vleku mu zpočátku nechtějí věřit. Až když se podívají nahoru a uvidí lavinový nános, rozběhnou se pro pomoc. O neštěstí dostala Horská služba v Jasné rychlé hlášení. Ihned byla nasazena první skupina záchranářů s lavinovým psem. Ještě ten večer pes Dolf našel a vyhrabal lyžařskou hůl. Záchranáři intenzivně sondažovali v okolí místa, kde byla hůl nalezena s nadějí, že se jim podaří najít ještě někoho

1,5–1,8 m. Začátkem června byl jako poslední z laviny vyproštěn Miro.

Z dnešního pohledu je velmi obtížné tuto nehodu hodnotit. Výbava, ale i dostupné informace byly v té době úplně jiné, než jsou dnes. Je dobré si však uvědomit, že ne vždy ta nejkratší trasa je zároveň ta nejbezpečnější. Lavina měla ohromné rozměry. Člověk má jen mizivé šance na přežití, když ho strhne lavina podobných rozměrů.

LAVINA MĚLA OHROMNÉ ROZMĚRY. ČLOVĚK MÁ JEN MIZIVÉ ŠANCE NA PŘEŽITÍ, KDYŽ HO STRHNE LAVINA PODOBNÝCH ROZMĚRŮ.

je chvíli na povrchu a o pár vteřin později zase hluboko v lavině. Lavina si s ním hraje jako kočka s myší. Jeho šance na přežití závisí jen na šťastné náhodě. Když proud laviny začíná zpomalovat, Svátovi se podaří zachytit se na spadlém stromě. Celý dezorientovaný zůstává na povrchu, než se lavina se úplně zastavuje. Po prvním šoku zjišťuje, že po jeho kamarádech není ani stopy. Přejde

živého. Pátrání za stálého nástupu dalších skupin záchranářů pokračovalo celou noc. Bohužel veškerá snaha o záchranu byla neúspěšná. Téměř tři měsíce se hledají oběti katastrofální laviny. Igor a Peter byli nalezeni v dubnu. Igor byl zaklíněný mezi stromy v pravém, východním mantinelu ve výšce 2 m. Ze sněhu vyčnívala pata jeho boty. Peter byl v nepříznivé poloze v hloubce

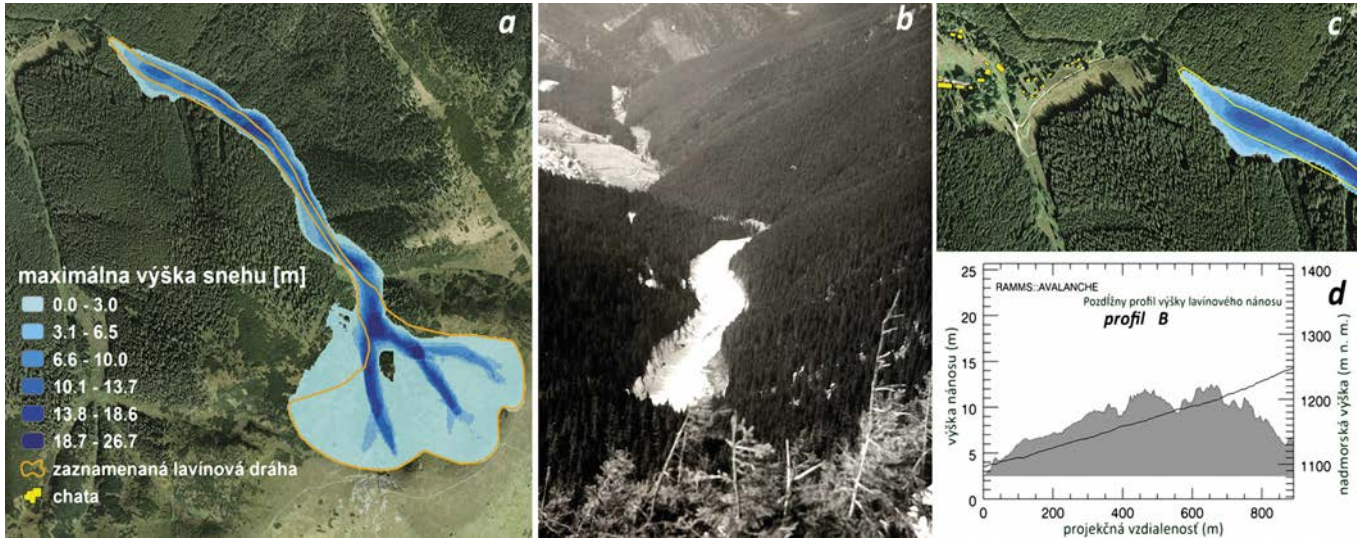
O lavině

Polooblouk tržné stěny s odtrhem se táhnul po obvodu hřebenového kotle a dosáhl délky 1 500 m. Nadmořskou výškou 1620–1680 m procházel v podobě klikaté zalomené čáry. Výška sněhové vrstvy dosahovala ve žlabech max. 8–12 m, v místech na hřebenech 1,82 m. Lavina byla 2,2 km dlouhá a největší část přemístěné sněhové hmoty se rozprostřela do 500 m od čela nánosu, kde dosáhla maximální výšky 22 metrů. Lavina vymýtila 3,6 ha smrkového porostu. Laviniště mělo plochu 35,8 ha s obsahem 625 000 kubických metrů sněhu. Sníh hlavního nánosu neroztál, vydržel až do následující zimy.

Meteorologická situace a sněhová pokrývka

Celá zimní sezóna 1969/70 se vyznačovala mimořádně nepříznivými podmínkami a velkým počtem uvolněných lavin. Poslední dny února a začátek března se vyznačovaly intenzivním sněžením, které bylo provázáno převážně jižním prouděním větru. To mělo za následek vznik nestabilní sněhové pokrývky s mimořádně nepříznivým a nerovnoměrným uložením. Na severních svazích se nacházela 2metrová a v žlabech dokonce 8–10metrová vrstva navátého sněhu, který v době pádu laviny vytvořil měkkou desku z mírně vlhkého, jemného firnu. Podložní vrstva byla navíc tvořena 4 cm tlustým hrubým ledem a zledovatělým firnem, což vytvořilo ideální skluznou plochu. Od 10. března se počasí zlepšovalo, přestalo sněžit a sněhová pokrývka se začala staticky zpevňovat. V den pádu laviny bylo polojasno, téměř bezvětří, bez srážek, s maximální teplotou -1 °C a minimální -7,5 °C.

PŘEHLED CHYB PŘI LAVINOVÉM NEŠTĚSTÍ V ĎURKOVÉ V NÍZKÝCH TATRÁCH

CHYBA	KOMENTÁŘ – VŠEOBECNÝ	KOMENTÁŘ – K NEHODĚ 14. 3. 1970, ĎURKOVÁ, NÍZKÉ TATRY
VÝSTROJ	<ul style="list-style-type: none"> Základní nezbytné vybavení pro záchranu v lavině: lavinový vyhledávací přístroj, sonda, lopatka, mobil s dobře nabitou baterkou. Doporučené vybavení: lavinový batoh. 	<ul style="list-style-type: none"> V té době neexistovaly lavinové vyhledávací přístroje ani lopatky. Sondy měli jen záchranáři.
ZHODNOCENÍ LOKÁLNÍCH PODMÍNEK	<ul style="list-style-type: none"> Stupeň lavinového nebezpečí je zadán pro celé pohoří. V jednom čísle není možné posoudit podmínky pro velké území. V pohoří se nacházejí svahy různých orientací, sklonů, zakřivení, na kterých může lokálně nebezpečí značně kolísat. Proto je důležité správně zhodnotit lokální podmínky vlastními pozorováními během túry. Správně interpretované testy stability umožní vhodně posoudit lokální lavinové nebezpečí. 	<ul style="list-style-type: none"> Skupina pravděpodobně nevěnovala dostatečnou pozornost lokálním podmínkám. Množství navátého sněhu a velké převěše jim mohly napovědět o kritických místech a o nebezpečnosti trase sestupu.
VÝSTUP	<ul style="list-style-type: none"> Výběr samotné trasy výstupu a plynulost výstupu. Zatížení svahu, dodržování odlehčovacích a bezpečnostních rozestupů (min. 10 m – dle sklonu svahu). Překonávání kritických a nebezpečných míst po jednom. 	<ul style="list-style-type: none"> Výstup bol správný po hřebeni.
SESTUP (SJEZD)	<ul style="list-style-type: none"> Výběr samotné trasy sjezdu, plynulost sjezdu ve spádnicí a bez pádů. Dodržování rozestupů (při mírném terénu a dobrých podmínkách 30 až 50 m, při kritických místech a špatných podmínkách – sjezd po jednom až na bezpečné místo). Trasa výstupu se nerovná trase sjezdu, i když je ta samá! 	<ul style="list-style-type: none"> Špatně zvolená trasa sestupu. Skupina, která šla napřed a měla dostatek času bezpečně sestoupila po žluté trase až do Magurky.
PLÁNOVÁNÍ TURY	<ul style="list-style-type: none"> Plánování túry – výběr trasy (mapy, literatura...), náhradní cíl (túra). Velikost skupiny, výstroj, znalosti a zkušenosti jednotlivých členů skupiny. Sledování meteorologické a lavinové situace, ověření stupně lavinového nebezpečí a jeho tendence. Pozorování a vyhodnocování podmínek přímo v terénu během celé túry a vyhodnocování jednotlivých jevů a znaků (např. Metoda Stop or Go, Munterova metoda 3 x 3...). 	<ul style="list-style-type: none"> V té době nebyla lavinová zpravodajství tak, jak je známe dnes. Převládalo dobré počasí a podmínky na lyžování byly vynikající.
POSTUP PŘI ZÁCHRANĚ	<ul style="list-style-type: none"> Ohlášení nehody. Prohlídka laviniště, označení významných bodů, efektivní vyhledávání s lavinovým přístrojem, nalezení a správné vykopání zasypaného. Základy první pomoci – zateplení, znehybnění, ošetření a transport. 	<ul style="list-style-type: none">
POUŽITÍ VÝSTROJE	<ul style="list-style-type: none"> Kontrola baterií a funkčnosti lavinových vyhledávacích přístrojů! Správné používání přístrojů (stabilizování polohy přístroje při hledání) a způsob vykopávání zasypaného. Používání jisticích remínek na holích, pojistných lanek na lyžích v lavinovém terénu a dotažených popruhů na batozích (kromě lavinových batohů) je nepřipustné (uvedené prostředky jsou v lavině kotvou)! 	<ul style="list-style-type: none"> Výstroj v roce 1970 byla značně omezená.
OBJEKTIVNÍ PŘÍČINY	<ul style="list-style-type: none"> Nepředvídatelná a neovlivnitelná situace. I přes dodržení všech bezpečnostních pravidel se člověk může dostat do laviny. Být v nesprávném čase na nesprávném místě! 	<ul style="list-style-type: none">

- chyba vedoucí k lavinové nehodě, případně ke komplikacím po dobu záchranu
- nehodnocené
- správné rozhodnutí

Lavinová nehoda je obvykle výsledkem několika nesprávných rozhodnutí. Samotná lavina je už jen tím posledním vyvrcholením. Tabulka-grafikon udává nejčastěji se vyskytující chyby vyplývající z rozboru několika lavinových nehod.

Tourenführer OEAV, rakouská státní zkouška v oboru skialpinistické, ledovcové a vysokohorské túry.

MICHAL BULÍČKA

Z Kdysi dávno...

... kdy nebylo k dispozici nouzové (lavinové) vybavení a pojem lavinová prevence byl v plenkách, byla úspěšná záchrana při lavinové nehodě spíše souhrnou náhody a štěstí. Mezi lidmi kolovala řada mýtů a laických pouček, jejichž pravdivost si netroufnu odhadovat. Prostě jediný recept byl prostý, a přesto občas těžko proveditelný – lavině se vyhnout!

Vliv času

Troufou si odhadnout, že právě časový stres byl hlavní příčinou popisovaného neštěstí. Kdyby zůstali lyžaři na hřebeni a nemuseli využít osudnou zkratku, zřejmě by se jim nic nestalo. Možná stačilo stihnout první ranní lanovku, ale v té době bylo sjezdové lyžování obrovsky populární a pamětníci vědí své o nekonečných frontách u vleků a lanovek.

Vybavení

Pro mladší lyžníky se patří zmínit nedostupnost skialpové výbavy v té době. I v alpských zemích byli tehdy skialpinisté exoti, rozvoj závodů začal až v další dekádě, a tak předpokládám, že všichni čtyři se pohybovali na běžkách. Pokud měl někdo z nich problémy s vázáním, nelze se tomu při kvalitě tehdejších výrobků vůbec divit. Jestliže měli skialpovou výbavu, pak si možná vázání vyrobili sami nebo je složité a draze sehnali na „západě“. Boty měli přinejlepším kožené přezkávče a na lyžích měli šroubované hrany. Dnes můžete koupit cokoli, vesměs ve výborné kvalitě, a pokud vám současné vybavení selže, je to velká smůla.

Blížkost hřebenu

Neuvádí se, jaká byla expozice i sklon svahu, jisté je, že v předchozích dnech bylo větrno a sněhu bylo hodně. Pojem navátý sníh asi nebyl známý, natož jeho nebezpečnost. Lyžaři se pohybovali v blízkosti hřebenu, a právě hřebeny jsou vystavené silnému větru a dochází zde k masivnímu přemístování sněhu působením větru z návětrné strany na závětrnou. Takový sníh „jen čeká“ na malý impuls, který stačí k uvolnění laviny.

Mimo hlavní proud

Sváto měl štěstí, že jel první a dostal se na okraj laviny. To je vždy výhoda, proud sněhu bývá totiž nejsilnější uprostřed laviny a stejně tak je uprostřed největší pravděpodobnost hlubokého zasypaní. Připomínám, že pokud je lyžař stržený lavinou zasypan hlouběji než 1 metr, výrazně klesají jeho šance na přežití, když je 2 m pod sněhem, je to už hodně zlé!

Snaha Horské služby

Bohužel v případech, kdy je zasypaný bez vyhledávače, je skupinové sondování pouhým vzýváním štěstěny, záchranáře navíc ohrožuje sekundární lavina. Považte, že na úspěšnou záchranu je potřeba zasypaného vyprostit během patnácti, osmnácti minut! Jedinou šanci jak přežít déle, představuje velká vzduchová dutina, která náhodou vznikne v těsné blízkosti zasypaného. Už se to stalo, ale pravděpodobnost se blíží nule.

Poučení

Využívejte současného pokroku...

- Vybavte se vyhledávačem, sondou a lopatou, nejlépe i lavinovým batohem.
- Používejte kvalitní a úplné vybavení!
- Sledujte lavinové zpravodajství a prognózu.
- Studujte metody lavinové prevence!
- Plánujte si podrobně každou túru!
- Své kolegy na túře poučujte a trénujte s nimi záchranu, děláte to totiž také kvůli sobě!
- V terénu přemýšlejte v souvislostech a strategicky!

Hodně štěstí!